

AMEDEO DI FRANCESCO A BALASSI BÁLINT INTÉZET MEGNYITÓJÁN

AMEDEO di Francesco a Nemzetközi Magyarságtudományi Társaság elnöke, a nápolyi egyetem professzora, a magyar irodalom nemzetközileg ismert kutatója. Alábbi előadása a Balassi Bálint Intézet 2002. január 22-i megnyitó ünnepségén hangzott el.

[...] Nem kevesen tudják Magyarországon, hogy az én magyar irodalommal kapcsolatos munkásságom – bár foglalkoztam és ma is foglalkozom a magyar irodalom több korszakának szerzőivel – legelsőbben is Balassihoz kötődött. S e kötődés nem csak a múltra érvényes. A legutóbbi időben az MTA Irodalomtudományi Intézetében végzett tevékenységem során többször nyílt alkalmam rá, hogy további eredmények irányába tegyek lépéseket, hogy bizonyítsam, mennyire érdeklődöm a magyar nyelvű költészet első nagy képviselője iránt. S a Balassi Bálint iránti érdeklődésem, a hozzá kapcsolódó munkásságom olyannyira eleven ma is, hogy két fontos eseményről számolhatok be ezzel kapcsolatban. Az egyik, hogy nemrég, a Finnországban tartott hungarológiai kongresszuson (ahol többen, Miniszter Úr, éppen az Ön jelenlétében kaptunk lehetőséget arra, hogy a hungarológiával kapcsolatos nézeteinket kifejtessük, egymással összevessük), nos, a finnországi kongresszuson kollégámmal és barátommal, Kőszeghy Péterrel eldöntöttük, hogy egy új monográfiát készítünk közösen Balassi Bálint poétikájáról. Ami a második eseményt illeti, örömmel tudatom önökkel, hogy befejeztem a *Szép magyar komédia* olasz fordítását, a kritikai fordítást, amelyet, remélem, az olaszországi magyar kultúra éve ünnepségei keretében ki is adhatok.

Mindez azért történhetik meg, mert helyénvaló és illendő, hogy Magyarországon és egész Európában megismerjék, milyen fontos személyiség a nagy magyar költő, nemcsak Magyarország, de Európa számára is. Sokat lehet tudni a magyar és az európai kultúra közötti kapcsolatokról, s ezek a kapcsolatok már Balassi kora előtt is léteztek. Úgy gondolom azonban, hogy e kapcsolatok éppen kiemelkedő költőnk irodalmi tevékenységétől kezdve nyertek különös jelentősé-

get. Mindjárt meglátjuk, hogy miért, s szeretném azonnal elmondani, nagyon is pozitív ténynek tartom, hogy ez az új intézmény éppen Balassiról kapta nevét. Az ő személye ugyanis e szempontból is erősen szimbolikus jelentőségű. Hogy világosabb legyen, amit mondok, hadd olvassak fel egy rövid részletet a *Szép magyar komédia* előszavából:

„[...] nem tudom micsoda bolond szokás és pór szemérmesség bánt bennünket, hogy azt csak mi szégyenljük, azmivel egyéb nemzet dicsekedik és tisztelkedik, úgymint diáksággal, jó nyelvvél s elmével s versszerzéssel, mely dolgok Istennek főajándéki az emberekben! Ha régen Cicerónak Rómában s Demosthenesnek Athénában nagy tiszteiséget szerzett az jó hir-név, ha Virgiliusnak, Homerusnak jó hír-nevet szerettek az szép versek, azonképpen ha Sándornak s Juliusnak az jó tudomán s bölcsesség nemcsak használt, de tisztességére esett, mi mért pirolunk meg rajta? Micsoda lehet éktelenb boldonság, mint azt szégyenleni, azmivel ember nemcsak jobb egyéb állatoknál, hanem azmiből ember az Isten esméretit s az üdvösségre való utat igazán megtanolá [...], s még arról is az bölcs emberek szoktanak írnyha s regulákat szabni, mind most s mind ezelőtt, kiből ember példát s tanulságot vehet, mint mehessen elő, s mint vehessen jó nevet, s mint nyerhessen jó nevet s jó hírt s nagy tekintetet magának ez világon. [...] Oztán mennyi olasz, francúz, német vagyon, ki azféle dolgokról szerez vagy verset, vagy komédiát, kit nem botránkozásnak, hanem szép találmánynak dicsírnek egyéb nemzetek!”

Mit jelent ez? Szerintem azt, hogy Balassi Bálintban már a 16. században megfogalmazódott a kulturális igény a magyar irodalmi hagyomány európaibbá tételére, ugyanakkor az európai kultúrát is gazdagítani kívánta a hagyományos magyar kultúra egyre hatékonyabb bemutatásával. E szavak nem retorikai játék eredményeként születtek, vagy legalábbis nem az volt a szándékom. Balassi észlelte az európai kultúra és a magyar nyelven írott alkotások közötti kölcsönhatás fontosságát. Azt mondhatjuk, hogy a hungarológiai intézmény első képviselője volt.

Mivel a magyar közönségnek nem kell bemutatnunk a régi magyar irodalom legjelentősebb képviselőjének személyiségét és munkásságát, fontosnak tartom kiemelni Balassi irodalmi tevékenységének e szimbolikus értékét és úttörő jellegét. Olyan irodalmi program kifejezője volt, melynek megvolt a lehetősége, hogy intézményessé váló

kulturális programmá legyen: vele született meg az igazi irodalmi magyar nyelv, vele erősödött és vált meghatározóvá a magyar kulturális nyitás Európa felé:

„Ha én is azért az magyar nyelvet ezzel akartam meggazdagítani, hogy megismerjék mindenek, hogy magyar nyelven is meglehetne ez, azmi egyéb nyelven meglehet, ez jó akaratért nem érdemlem, hogy botránkozónak híjanak az emberek.”

A feladat, amely az új hungarológiai intézetet életre hívta, főként ebben áll. Balassi felhívása ma is érvényes mindannyiunk számára: a hungarológia jelene és jövője számíthat, és kell is, hogy számítson a magyar intézmények és a világon elszórtan működő hungarológiai műhelyek közti szoros együttműködésre. Mindez kihívást és felelősséget jelent. Készen állunk rá, hogy elfogadjuk az előbbit és vállaljuk az utóbbit. Ez nem kulturális provincializmus, mert tanúsíthatom, a nemzetközi szak fórumok egyre gyakrabban nyilvánítják ki, hogy szeretné megismerni a magyar kulturális múltat és jelent, s szeretnének kapcsolatba lépni, együttműködni vele. Balassi idézett szavai ma is jelen vannak minden nemzetközi eseményen. Képesek vagyunk arra, hogy ösztönözzük és megerősítsük ezt az együttműködést. Ezt kívánjuk tenni, s ez a mi dolgunk, s nem is kevés.